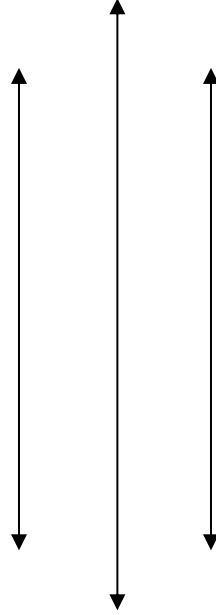

अजयमेरु गाँउपालिकाको आधारभूत तह कक्षा १-३ को एकिकृत ढाँचाको स्थानीय पाठ्यक्रम
(परिमार्जन)

२०७७

विषय: हाम्रो अजयमेरु

अजयमेरु गाँउपालिका
स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति
सुदुरपश्चिम प्रदेश, डडेल्धुरा

हाम्रो भनाइ

पाठ्यक्रम शिक्षण प्रक्रियाको मूल आधार तथा सिकाइको योजना हो र यसकै आधारमा सम्पूर्ण शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालन हुने गर्छन् । पाठ्यक्रम स्थानीयतालाई पनि समेट्ने र स्थानीयताको संरक्षण गर्न सक्ने हुनुका साथै यसले समसामयिक विषयबस्तु तथा स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सक्नुपर्छ । वर्तमान परिवेशमा आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम, २०७६ ले कक्षा १-३ मा एउटा स्थानीय आवश्यकता अनुकूलको विषय वा मातृभाषामा पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिएको र उक्त पाठ्यक्रमले सबै विषयहरूको एकिकृत सिकाइमा जोड दिएकाले राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ पाठ्यक्रमको स्थानीयकरण गर्ने मर्म अनुरूप यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो ।

यो पाठ्यक्रम निर्माण गर्नका लागि आवश्यकता पहिचान र विषयबस्तु छनौट गर्ने कार्य का लागि अजयमेरु गाँउपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समितिबाट प्रस्ताव पेश भइ यस अजयमेरु गाँउपालिकाका सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक, गाँउकार्यपालिकाका सदस्य, सम्मिलित एक दिने कार्यशालाले स्थानीय आवश्यकता अनुकूलका विषयबस्तुको आवश्यकता पहिचान गरेको थियो र सोही अनुरूप स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समितिले यो पाठ्यक्रम निर्माण गरेको छ ।

विश्वमा सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा देखा परेका विकास तथा आधुनिकीकरण र विश्वव्यापीकरण ले स्थानीयकरणलाई चुनौति दिइरहेको परिप्रेक्षमा विद्यालय तहको शिक्षामा स्थानीय विषयबस्तुहरू समाहित गरी समसामयिक सामाजिक, आर्थिक अवस्था, स्थानीय मूल्यमान्यता, भौगोलिकता, ज्ञानविज्ञानका विविध पक्षहरू एवम् यस गाँउपालिकामा भएगरेका यथासक्य कुराहरूलाई समेटेटी व्यावहारिक ज्ञानयुक्त शिक्षाको आवश्यकतालाई दृष्टिगत गर्दै यो पाठ्यक्रम तयार पारिएको छ ।

यसमा पाठ्यक्रममा उल्लेखित विषयबस्तु अध्यापन पश्चातका सिकाइ उपलब्धि/सक्षमता, शिक्षणसिकाइ कार्यलाई सहयोग पुग्ने दृष्टिकोणले विषयबस्तुको विस्तृतीकरण, विषयक्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धी/सक्षमता, सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया, मूल्याङ्कन प्रक्रिया र पाठ्यघण्टा समेतलाई समावेश गरिएको छ ।

साथै पाठ्यक्रम निर्माण गर्नमा सहयोग गनुहुने सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दै यस पाठ्यक्रमलाई अभि व्यावहारिक, प्रभावकारी, जीवनोपयोगी गतिशिल र कार्यान्वयनयोग्य बनाउन अजयमेरु गाँउपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूबाट रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछ ।

वि.स. २०७८

अजयमेरु गाँउपालिका
स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति

विषयसूचि

१. पाठ्यक्रम परिमार्जनको सन्दर्भ तथा प्रक्रिया
२. विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरु
३. आधारभूत तह १-३ को पाठ्यक्रम संरचना
४. आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) का तहगत सक्षमता
५. आधारभूत तह १-३ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम
  - ५.१ परिचय
  - ५.२ तहगत सक्षमता
  - ५.३ कक्षागत सिकाइ उपलब्धी
  - ५.४ विषयबस्तुको क्षेत्र र कम
  - ५.५ व्यवहारकुशल सिपहरु
    - ५.५.१ सोचाइ सिपहरु (Thinking Skills) (S1)
    - ५.५.२ वैयक्तिक सिपहरु (Intrapersonal Skills) (S2)
    - ५.५.३ अन्तरवैयक्तिक सिपहरु (Interpersonal Skills) (S3)
    - ५.५.४ सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिपहरु (Information technology and multiliteracy skills) (S4)
    - ५.५.५ नागरिक सिप (Citizenship Skills) (S5)
    - ५.५.६ यस पाठ्यक्रमका विषयक्षेत्रगत व्यवहारकुशल सिपहरु
- ६.१ सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष
६. सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया
- ६.२ विद्यार्थी मूल्याङ्कन
७. शिक्षण सिकाइका लागि माध्यम भाषा
८. पाठ्यक्रम कार्यान्वयन
९. पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार

अनुसूची १

आधारभूत तह (कक्षा १-३) मा विद्यार्थी मूल्याङ्कनका साधनको प्रयोग, अभिलेखीकरण तथा प्रयोगसम्बन्धी मार्गदर्शन

अनुसूची २ : हाम्रो अजयमेरु विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

१. पाठ्यक्रम परिमार्जनको सन्दर्भ तथा प्रक्रिया

पाठ्यक्रमको विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक गर्ने कार्य निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो। अध्ययन अनुसन्धानका नतिजाहरू, विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिभावकहरू, विभिन्न सङ्घसंस्था र पेसासँग आबद्ध सङ्घ सङ्गठन, राजनीतिकर्मी, सूचना तथा सञ्चार माध्यम र नागरिक समाजबाट पाठ्यक्रमलाई सान्दर्भिक बनाउन सकारात्मक सल्लाह तथा सुझाव निरन्तर रूपमा प्राप्त हुँदै आएका हुन्छन्। त्यसै गरी ज्ञानको विस्तार तथा सिर्जना, प्रविधिमा आएको परिवर्तन, राजनीतिक, सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा आएको परिवर्तन, विद्यार्थीहरूमा विकसित हुनुपर्ने सिपहरू लगायत आजको प्रतिस्पर्धात्मक विश्वको आवश्यकतालाई विचार गरेर पाठ्यक्रममा समयानुकूल परिमार्जन गर्नु आवश्यक छ। यही आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी विद्यालय तहका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ तयार भएको छ। राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपले सिकाइलाई जीवनोपयोगी र समयसापेक्ष बनाउन पाठ्यक्रम परिमार्जनको आवश्यकता औल्याएको सन्दर्भमा आधारभूत तह अन्तर्गत कक्षा १-३ का लागि पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ। आधारभूत तह १-३ को पाठ्यक्रम संरचना अन्तर्गत मातृभाषिक सिप/स्थानीय विषयवस्तुसम्बन्धी क्रियाकलाप पनि समावेश गरिएकाले अजयमेरु गाँउपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समितिले यो पाठ्यक्रम तयार पारेको हो।

यस गाउपालिकासँग सम्बद्ध विभिन्न व्यक्ति, संस्था तथा समूहका सुझाव, ज्ञान, विज्ञान तथा प्रविधिमा भएको विकास तथा परिवर्तन र यस पालिका अन्तर्गतको समकालिन समाजको आवश्यकता तथा अपेक्षाको विश्लेषणसमेतका आधारमा वि.स. २०७५ यस पाठ्यक्रमको विकास प्रारम्भ गरिएको थियो। यस क्रममा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ तथा स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७५ ले निर्दिष्ट गरेका मान्यता तथा सिद्धान्तहरूलाई आत्मसात गर्दै यस पाठ्यक्रममा परिमार्जन गरिएको छ। आधारभूत तह (कक्षा १-३) को स्थानीय विषयको यो पाठ्यक्रम विकासमा निम्नलिखित प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो :

- (क) राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले विद्यालय तहको पाठ्यक्रम परिमार्जनको आवश्यकता देखाएको सन्दर्भमा उक्त प्रारूपले प्रस्तुत गरेको पाठ्यक्रमको संरचना तथा आधारभूत सिद्धान्तमा आधारित भई पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ।
- (ख) यस गाँउपालिका अन्तर्गतका विभिन्न विद्यालयका शिक्षकहरूबाट प्राप्त सुझाव तथा गठित कार्यदलले आफ्नो अध्ययन तथा अनुभवमा आधारित भई पाठ्यक्रम सुधारका लागि पहिचान गरेका पक्ष तथा क्षेत्रहरूलाई समेत आधार मानिएको थियो।
- (ग) गाँउपालिकाका सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा अन्य सरोकारवालाहरूबाट प्राप्त र अन्य विभिन्न माध्यमबाट कार्यदललाई प्राप्त भएका रायसुझावलाई समेत विश्लेषण गरी पाठ्यक्रम परिमार्जन गरिएको थियो।
- (घ) कार्यदल/समितिबाट निर्माण गरिएको ड्राफ्टमा प्रधानाध्यापकहरूको बैठकमा छलफल गरी सुझाव सहित गाँउ शिक्षा समितिमा पेश गरी पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको लागि अन्तिम रूप दिन गाँउकार्यपालिकामा पेश गरिएको थियो।
- (ङ) गाँउकार्यपालिकाबाट आवश्यक सुधार सहित अजयमेरु गाँउपालिकाका सबै विद्यालयमा पाठ्यक्रम लागु गर्ने गरी पारित गरिएको थियो।

२. विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरु

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ अनुसार विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरू निम्नानुसार हुने छन् :

- (क) प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा प्रस्फुटन गरी व्यक्तित्व विकास गर्ने ।
- (ख) सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका मूल्य तथा मान्यताप्रति प्रतिबद्ध, राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति बफादार, स्वाभिमानी, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई सम्मान गर्ने, चरित्रवान्, नैतिकवान् एवम् जिम्मेवार नागरिक तयार गर्ने ।
- (ग) श्रमप्रति सम्मान एवम् सकारात्मक सोच भएका, रोजगार तथा स्वरोजगारउन्मुख, उत्पादनशील, उद्यमशील र सिपयुक्त नागरिक तयार गर्ने ।
- (घ) व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता र राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ङ) प्राकृतिक तथा राष्ट्रिय सम्पदा र पर्यावरणको संरक्षण, संवर्धन र सदुपयोग गर्दै दिगो विकासमा योगदान गर्ने सचेत नागरिक तयार गर्ने ।
- (च) प्रत्येक व्यक्तिमा शान्ति, मानव अधिकार, समानता, समावेशिता र सामाजिक न्यायका मान्यताअनुरूपको आचरण विकास गरी समतामूलक, समावेशी, न्यायपूर्ण र समाजवादउन्मुख राष्ट्र निर्माणमा मद्दत गर्ने ।
- (छ) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी, आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रयोग गर्न सक्ने विश्वपरिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने ।
- (ज) वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिप, सिद्धान्त तथा प्रविधिको प्रयोग गर्न सक्ने वैज्ञानिक सुभ्रबुभ्र भएका र खोज तथा अनुसन्धानमुखी जनशक्ति तयार गर्ने ।
- (झ) रचनात्मक तथा समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने, जीवनोपयोगी सिप भएका, सहिष्णु र भाषिक सक्षमतामा निपूर्ण नागरिक तयार गर्ने ।
- (ञ) नेपाली मौलिक कला, संस्कृति, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरूको संरक्षण, संवर्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित भई नेपाली पहिचानप्रति गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने ।
- (ट) जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक एवम् मानव सिर्जित प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण तथा विपद् व्यवस्थापन गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने ।
- (ठ) सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका निम्ति आवश्यक मानव संसाधनको विकास गर्ने ।

३. आधारभूत तह १-३ को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	विषयसम्बन्धी क्रियाकलाप	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१	भाषिक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप (नेपाली)	५	१६०
२	भाषिक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप (अङ्ग्रेजी)	४	१२८
३	गणितीय सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
४	विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, सामाजिक अध्ययन, चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कलासम्बन्धी क्रियाकलाप (सेरोफेरो)	८	२५६
५	मातृभाषिक सिप/स्थानीय विषयवस्तुसम्बन्धी क्रियाकलाप	५	१६०
		२६	८३२

४. आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) का तहगत सक्षमता

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को उद्देश्य बालबालिकालाई आधारभूत साक्षरता, गणितीय ज्ञान तथा सिप र जीवनोपयोगी सिपहरूका साथै व्यक्तिगत स्वास्थ्य तथा सरसफाइसम्बन्धी बानीको विकास गर्ने अवसर प्रदान गर्नु हो । आधारभूत शिक्षाको माध्यमबाट बालबालिकाहरू आफू रहेको प्राकृतिक तथा सामाजिक वातावरणसँग परिचित र सचेत हुने छन् । यस तहको पाठ्यक्रम बालबालिकाको उमेरगत क्षमता एवम् रुचिलाई ध्यान दिई एकीकृत सिद्धान्तअनुसार विकास गरिएको छ । आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) का सक्षमता देहायबमोजिम हुने छन् :

१. आधारभूत भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र प्रयोग
२. आधारभूत गणितीय अवधारणा र सिपको विकास र प्रयोग
३. अनुशासन, सदाचार र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणको विकास
४. विज्ञान, वातावरण, सूचना प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत ज्ञानको विकास
५. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर बानी र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास
६. कला तथा सौन्दर्यप्रति अभिरुचि र सिर्जनात्मकताको विकास
७. आफ्नो परिवेशसँग परिचित भई विभिन्न जातजाति, धर्म, भाषा, संस्कृति, क्षेत्रप्रति सम्मान र समभावको विकास

५. आधारभूत तह १-३ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

५.१ परिचय

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनसम्बन्धी स्रोत सामग्री, २०६८ अनुसार “स्थानीय सरोकारवालाको आवश्यकता, चाहना र उनीहरूकै सहभागितामा स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिलाई समेटि तयार पारिएको पाठ्यक्रमलाई नै स्थानीय पाठ्यक्रमको रूपमा लिन सकिन्छ, जसले स्थानीयतालाई जोड दिन्छ ।”

शिक्षाले बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गरी आन्तरिक क्षमता प्रस्फुटन गराउन सहयोग गर्छ । आन्तरिक क्षमता प्रस्फुटन गराउनका लागि निर्माण गरिने योजना भएकाले पाठ्यक्रमको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रम शैक्षिक विकेन्द्रीकरण र शिक्षामा स्थानीयकरणलाई मूर्तरूप दिने अवधारणा हो । पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा सिकारु, समाज, राष्ट्र र अन्तराष्ट्रिय परिवेशका आवश्यकता र समस्याहरूलाई समेट्न सक्ने गरी तयार गरियो भने पाठ्यक्रम सिकारु, समाज र राष्ट्रप्रति उत्तरदायी हुन्छ । विद्यार्थीहरूलाई विभिन्न ज्ञान, सीप र मूल्य प्रदान गर्न तथा जीवनयापनका क्रममा आउने समस्याहरू समाधान गर्न सक्ने सीप प्रदान गर्ने सिकाइको योजना पाठ्यक्रम हो । नेपाली समाज विविध भाषा, जाती, धर्म, संस्कृति र स्थानीयताको थलो भएको र केन्द्रबाट निर्माण गरिने पाठ्यक्रमले सबै विविधतालाई सम्बोधन गर्न नसक्ने हुदा पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा सिकारु र समाजका स्थानीय आवश्यकतालाई पनि सम्बोधन गरिनुपर्छ भन्ने मान्यताका साथ आधारभूत तह १-३ को पाठ्यक्रम २०७६ र राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ मा कुनै पनि विद्यालय वा स्थानीय तहले १०० पूर्णाङ्कको मातृभाषा वा कुनै स्थानीय विषयको पुरै पाठ्यक्रम नै निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने नीतिगत व्यवस्था गरेको छ । बालबालिकाहरूले आफ्नो जीवन यापन सहज गर्नका लागि सर्वप्रथम आफ्नो स्थानीयस्तरका हरेक गतिविधिको जानकारी हासिल गरी आफ्नो रुचि, क्षमता र अवसरलाई प्रयोग गरी भविष्यको योजना बनाउन सक्ने हुनुपर्दछ । आफ्नो स्थानीय तहको कामसँग परिचित तथा आफ्नो स्थानीय ठाँउप्रति सकारात्मक भावना विकास गरी बालबालिकाहरूमा स्थानीय ज्ञान, सीप र अभिवृत्तिको विकास गराउने उद्देश्यले प्राथमिक तहमा स्थानीय विषय वा मातृभाषाको पाठ्यक्रम स्थानीय तह आफैले निर्माण गरी

लागु गर्ने ब्यबस्था अनुरूप यो पाठ्यक्रम तयार पारिएको छ । यस विषय अन्तर्गत आधारभूत तह कक्षा(१-३) अनुरूपकै ८ ओटा विषयक्षेत्र(थिम) समावेश गरिएका छन् ।

५.२ तहगत सक्षमता

१. आफ्नो घरपरिवार र समुदायमा सदस्य प्रति सम्मान र सकारात्मक व्यवहार प्रदर्शन
२. आफ्नो शरीर स्वस्थ राख्न आवश्यक सरसरफाइ र व्यायाममा सहभागिता
३. स्थानीय स्तरमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरका साथै चराचुरङ्गीहरूको पहिचान र संरक्षण
४. घरपरिवारका सदस्य र समुदायका मानिसले गर्ने पेशा व्यवसायको पहिचान र सम्मान
५. सामाजिक व्यक्तित्वहरूले गरेका कामको अनुसरण
६. स्थानीय लोक संस्कृतिको जगेर्नामा सहभागिता
७. स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने फलफूल, तरकारी र अन्नवालीप्रति चासो

५.३ कक्षागत सिकाइ उपलब्धी

क्र.स.	विषय क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	म र मेरो परिवार	१.स्थानीय भाषामा आफ्नो परिचय दिन र स्थानीय संस्कृति अनुसार अभिवादन गर्न । २. आफ्ना परिवारका सदस्यले गर्ने काम बताउन ।	१. आफ्नो परिवार र छरछिमेकप्रति सकारात्मक व्यवहार प्रदर्शन गर्न । २. आफ्नो छरछिमेकमा मनाइने संस्कारहरूमा सहयोग लिन र दिन ।	१.पाहुनाको सत्कार गर्न र समुदायमा मनाइने केही संस्कारहरूको सामान्य परिचय दिन । २. समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने कामको सम्मान गर्न ।
२	मेरो दैनिक जीवन	१. सरसफाइमा प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको नाम बताउन । २. योगका आधारभूत क्रिया तथा स्थानीय खेलहरूको नाम बताउन ।	१. सरसफाइका लागि प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको परिचय दिन । २. योगका सामान्य आसनहरू तथा कवाज र स्थानीय खेलहरूको अभ्यास गर्न ।	१. स्थानीय स्तरमा पाइने सरसफाइका सामग्रीहरूको प्रयोग गर्न । २. योगका आधारभूत क्रिया र सामान्य आसनहरू तथा कवाजको अभ्यास गर्न र स्थानीय खेलहरू खेल्न ।
३	हाम्रो समुदाय	१.आफ्नो स्थानीय तहको सामान्य परिचय दिन । २. आफ्नो गाँउघरमा सामाजिक काम गरेका व्यक्तिहरूको नाम बताउन ।	१. आफु बसोबास गर्ने पालिकाको परिचय दिन । २. आफु बसोबास गरेको स्थानीय तहका सामाजिक काम गरेका व्यक्तिको नाम र कामको सामान्य विवरण बताउन ।	१. आफ्नो टोलछिमेकमा बस्ने सबै जातजातिप्रति समान व्यवहार गर्न । २. सामाजिक व्यक्तित्वहरूको कामको अनुसरण गर्न ।
४	हाम्रो वातावरण	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरका नाम बताउन ।	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरहरू चिन्न । २. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरका फाइदा बताउन ।

		२. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला चिन्न ।	व्यवस्थापनका उपायहरु बताउन ।	२. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनमा सहभागि हुन ।
५	हाम्रो संस्कृति	१. आफ्नो समुदायमा मनाइने चाडपर्व/मेलापर्वहरुको नाम बताउन । २. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यको नाम बताउन ।	१. आफ्नो समुदायका सांस्कृतिक क्रियाकलापहरुसँग परिचित हुन । २. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यहरु पहिचान गर्न ।	१. आफ्नो समुदायका सांस्कृतिक क्रियाकलापहरुमा सहभागि हुन । २. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यहरुको परिचय दिन ।
६	हाम्रो वरपरको संसार	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको नाम बताउन । २. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरुको नाम बताउन ।	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको अवस्थिति बताउन । २. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन ।	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको परिचय दिन । २. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरुको परिचय दिन ।
७	फलफूल तरकारी र अन्न बाली	१. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन । २. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने अन्नबालीहरुको नाम बताउन ।	१. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने फलफूल तथा तरकारीहरु चिन्न । २. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने अन्नबालीहरु चिन्न ।	१. आफ्नो घरमा फलफूल तथा तरकारी खेतीमा सहभागिता जनाउन । २. अन्नको प्रयोगमा मितव्ययी बन्न ।
८	हाम्रा क्रियाकलाप	१. आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने काम र त्यसको फाइदा बताउन । २. स्थानीय सिप र प्रविधिसँग परिचित हुन ।	१. आफ्नो गाउँघरमा उत्पादन हुने बस्तु र तिनीहरुका उपयोगिता बताउन । २. स्थानीय सिप र प्रविधिको सम्मान गर्न ।	१. आफ्नो गाउँघरमा उत्पादन गरिने बस्तुहरुको प्रयोगमा सहभागि हुन । २. स्थानीय उत्पादनको प्रयोगलाई मितव्ययी बनाउने बानी बसाल्न ।

५.४ विषयबस्तुको क्षेत्र र कम

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
म र मेरो परिवार	-स्थानीय भाषामा आफ्नो नाम र ठेगाना -परिवारमा बोलिने नातागत शब्दहरू -स्थानीय संस्कृति अनुसार अभिवादन -परिवारमा गरिने संस्कारहरू -परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य मुख्य पेसा	१५	-आफ्नो परिवार र कक्षाका साथिहरूको परिचय -आफ्नो छरछिमेकीको आदर सत्कार -स्थानीय आदरार्थि शब्दहरू -छरछिमेकमा मनाइने विभिन्न संस्कारहरूमा सहयोग आदानप्रदान -परिवारका सदस्यहरूको पेसा र उमेर	१५	-आफुबसोबास गरेको वडा र पालिकाको परिचय -पाहुनाहरूको आदरसत्कार -आफ्नो पारिवारिक पृष्ठभूमि -समुदायमा मनाइने केही संस्कारहरूको सामान्य परिचय -समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने पेसाको सम्मान	१५
मेरो दैनिक जीवन	-आफ्नो शरीरको सरसफाई जस्तै हात धोएर खाना खाने बानी, दाँत माभ्ने, कपाल कोर्ने -सकारात्मक सोच -शरीरलाई तन्काइ र भुकाइ -आधारभूत योग अभ्यास र ध्यान -कवाजको परिचय -स्थानीय खेल	२०	-सरसफाइमा प्रयोग गरिने स्थानीय र अन्य सामग्रीहरू र प्रयोग -सकारात्मक सोच -योग अभ्यास र ध्यान -कवाज, कवाजका नियमहरू -स्थानीय खेल	२०	-स्थानीय सरसफाइका सामग्रीहरूको प्रयोग -सरसफाइका सामग्रीहरूको प्रयोग -सकारात्मक सोच -शरीरका अंग सफा राख्ने बानी -कवाज: परिचय, नियमहरू -आधारभूत योग अभ्यास र ध्यान तथा आसन	२०
हाम्रो समुदाय	-छिमेकीको परिचय -मातृभाषामा नाता जनाउने शब्दहरू -सामान्य सामाजिक नियमहरू: जस्तै पंक्तिमा पालो पर्खने आदि -स्थानीय सामाजिक व्यक्तित्वका नाम र काम -स्थानीय सरकार	२५	-स्थानीय जातजातीहरू -छिमेकमा आपसि सहयोग, सामाजिक नियमहरू -आफु बस्ने पालिकाको सामान्य परिचय -स्थानीय सामाजिक व्यक्तित्वहरूको नाम र काम -आफ्नो पालिकाको चिनारी र भुगोल -स्थानीय सरकार	२५	-स्थानीय जातजातीहरू -पालिकाको परिचय (भौगोलिक राजनीतिक संरचना, सिमाना) -सामाजिक काम -असल सामाजिक व्यक्तित्वहरूको योगदान -सामाजिक कामको आवश्यकता -स्थानीय सरकार	२५

	-आफ्नो पालिकाको सामान्य ऐतिहासिक पृष्ठभूमि -स्थानीय तहमा पर्यटनको परिचय		-आफ्नो पालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि -स्थानीय तहमा पर्यटनको महत्व		-आफ्नो पालिकाको सामान्य ऐतिहासिक पृष्ठभूमि -स्थानीय तहमा पर्यटनको आवश्यकता	
हाम्रो वातावरण	-गाँउ, टोल, छरछिमेक, डाँडा, काँडा, नदी, बेसी, बाटो, गोरेठो, सडक -स्थानीय स्तरमा पाइने जडिबुटी र खनिज पदार्थका नाम -घरपरिवार तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरहरूको विसर्जन -स्थानीय स्तरमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरहरूको नाम	१५	-स्थानीय तहको भौगोलिक अवस्था -स्थानीय स्तरमा पाइने जडिबुटी र खनिज पदार्थको परिचय -बाढी, पहिरो, आगलागी, हावाहुरी, असिना पानी -वातावरण फोहोर हुने कारणहरू -वातावरणीय सरसफाइ -स्थानीय स्तरमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरहरूको पहिचान	१५	-स्थानीय तहको पहिचान पहाड, खोला, लेक, बेसी, हावापानी -स्थानीय स्तरमा पाइने जडिबुटी र खनिज पदार्थका महत्व -प्राकृतिक प्रकोपहरू -विद्यालय घरटोलको सरसफाई -वातावरण प्रदुषणका कारणहरू र फोहोरमैला व्यवस्थापन -स्थानीय स्तरमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरहरूको सामान्य उपयोगिता	१५
हाम्रो संस्कृति	-परिवारमा मनाइने विभिन्न चाडपर्व मेलापर्वहरूको नाम -चाडपर्वमा खाइने खानेकुराहरू -घरमा विभिन्न समयमा गरिने संस्कारहरूको नाम -समुदायमा रहेका लोकबाजाहरूको नाम -स्थानीय भाषा	१५	-समुदायमा मनाइने विभिन्न चाडपर्व मेलापर्वहरूको परिचय -परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा लगाइने पोसाकहरू -समुदायमा विभिन्न समयमा गरिने संस्कारहरूको परिचय -समुदायमा रहेका लोकबाजा/लोकनृत्यहरू -स्थानीय भाषा	१५	-स्थानीयस्तरमा मनाइने चाडपर्वहरू मेलापर्वहरूको महत्व -आफ्नो गाँउटोलमा मनाइने चाडपर्व मेलापर्वमा सहभागिता -समुदायमा रहेका बाजाहरूको परिचय -समुदायमा विभिन्न समयमा गरिने संस्कारहरूको महत्व -स्थानीय भाषा	१५
हाम्रो वरपरको संसार	-स्थानीय तहमा अबस्थित मठ मन्दिरहरू कोला समैजी, बेताल, बैजनाथ, दुर्गामन्दिर, जगन्नाथ, डागेश्वरी, गंगेश्वर आदिका नाम -स्थानीय तहभित्र रहेका देवल, दरबार	२०	-स्थानीय तहमा अबस्थित मठ मन्दिरहरूको अबस्थिति -स्थानीय तहभित्र रहेका देवल, दरबार(अजयमेरु, देवलका तथा गुफाहरूको अबस्थिति	२०	-स्थानीय तहमा अबस्थित मठ मन्दिरहरू कोला समैजी, बेताल, बैजनाथ, दुर्गामन्दिर, जगन्नाथ, डागेश्वरी, गंगेश्वर आदिको परिचय	२०

	तथा गुफाहरु(अजयमेरु, देवलका)नाम -स्थानीय तहभित्र रहेका वनजंगल(बेताल वा क्षेत्र, रानी वन आदि), खोला, तालहरु(बेताल खोला, बसाना गाड, हुरा गाड आदि)		-स्थानीय तहभित्र रहेका वनजंगल, खोला, तालहरु बेताल खोला, बसाना गाड, हुरा गाड आदि)को अवस्थिति		-स्थानीय तहभित्र रहेका देवल, दरबार(अजयनेरु, देवलका तथा गुफाहरुको परिचय -स्थानीय तहभित्र रहेका वनजंगल, खोला, तालहरु बेताल खोला, बसाना गाड, हुरा गाड आदि)को परिचय	
फलफूल तरकारी अन्नबाली	-स्थानीय तहमा पाइने फलफूल जस्तै मौसमी, अमिलो, भोगटे, पुलम, आरु, नास्पाती, खुमानी, ओखर, कागति, केरा, आँप, सुन्तला आदि -स्थानीय तहमा पाइने तरकारीहरु जस्तै चोटो, लट्टे निउरो, पालङ्गो, रायो, बेथे, पिडालु, आलु, प्याज, लसुन, सिमी आदि -स्थानीय तहमा लगाइने अन्नबाली धान, मकै, कोदो, जौ, गहुँ, भटमास, मास, मसुरो, सोट्टा, गहत आदि	२५	-स्थानीय तहमा पाइने फलफूल जस्तै मौसमी, अमिलो, भोगटे, पुलम, आरु, नास्पाती, खुमानी, ओखर, कागति, केरा, आँप, सुन्तला आदि -स्थानीय तहमा पाइने तरकारीहरु जस्तै चोटो, लट्टे निउरो, पालङ्गो, रायो, बेथे, पिडालु, आलु, प्याज, लसुन, सिमी आदि -स्थानीय तहमा लगाइने अन्नबाली धान, मकै, कोदो, जौ, गहुँ, भटमास, मास, मसुरो, सोट्टा, गहत आदि	२५	-स्थानीय तहमा पाइने फलफूल जस्तै मौसमी, अमिलो, भोगटे, पुलम, आरु नास्पाती, खुमानी, ओखर, कागति, केरा, आँप, सुन्तला आदिको सामान्य परिचय -स्थानीय तहमा पाइने तरकारीहरु जस्तै चोटो, लट्टे निउरो, पालङ्गो, रायो, बेथे, पिडालु, आलु, प्याज, लसुन, सिमी आदिको सामान्य परिचय -स्थानीय तहमा लगाइने अन्नबाली धान, मकै, कोदो, जौ, गहुँ, भटमास, मास, मसुरो, सोट्टा, गहत आदिका सामान्य परिचय	२५
हाम्रा क्रियाकलाप	- आफ्नो घरपरीवारका सदस्यले गर्ने काम - घरचलाउने सामग्री जस्तै अन्न फलफूल मासु माछा तरकारी कपडा आदी -घरमा उत्पादन हुने वस्तुहरु - विभिन्न पेशामा संलग्न पेशाकर्मीहरु -हाम्रा घरायसी सामानहरु	२५	-गाँउघर, छिमेक, परिवारका सदस्यले गर्ने काम : कृषि, घरेलु व्यवसाय आदि -स्थानीय पेशा व्यवसाय र पेशाकर्मी -घरायसी रुपमा प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीहरुको काम -हाम्रा स्थानीय प्रविधिहरु र आधुनिक प्रविधिहरुको को काम - हाम्रो दैनिक कामकाज	२५	-स्थानीय स्तरका पेशा व्यवसायहरु -स्थानीय स्तरका पेशाकर्मीहरु -स्थानीय उत्पादन -घरायसी रुपमा प्रयोगमा आउने सामग्री बनाउने प्रयोग गरिने सामग्रीहरु -हाम्रा स्थानीय र आधुनिक प्रविधिहरुका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु	२५

-हाम्रा स्थानीय प्रविधिहरु र आधुनिक प्रविधि -स्थानीय रोजगारीहरुको नाम -सामान्य घरायसी जोखिमहरु	-घर र विद्यालयमा आउन सक्ने सामान्य जोखिमहरु	-स्थानीय रोजगारीहरुको परिचय र प्रकार -घर र विद्यालयमा आउन सक्ने सामान्य जोखिमहरुबाट बच्ने उपाय
--	---	---

५.५ व्यवहारकुशल सिपहरु

विद्यालय शिक्षाको एउटा महत्वपूर्ण कार्य विद्यार्थीहरूमा व्यवहारकुशल सिपहरु (Soft skills) विकास गराउन सहयोग गर्नु हो । व्यवहारकुशल सिपहरु सबैलाई आवश्यक हुन्छन् । यी कुनै निश्चित कार्य वा भूमिकामा मात्र सीमित नभई विभिन्न कार्य वा भूमिकाका लागि आवश्यक हुने गर्दछन् । यस्ता सिपहरु विशेषतः विद्यार्थीका दैनिक जीवनका वास्तविक समस्या समाधानमा सहायक हुन्छन् । त्यसैले व्यवहारकुशल सिपहरु कुनै निश्चित कार्य, पेसा, विषयक्षेत्र वा ज्ञानको क्षेत्रसँग मात्र सम्बन्धित नभई विभिन्न कार्य, पेसा, विषयक्षेत्र वा ज्ञानको क्षेत्रमा कार्यसम्पादनसँग सम्बन्धित हुन्छन् । व्यवहारकुशल सिपहरुलाई विभिन्न फरक फरक नामले पहिचान गर्ने गरिन्छ । जस्तै: यसलाई समतलीय, सामान्य, अन्तरसम्बन्धित, स्थानान्तरणीय, आधारभूत, व्यावहारिक, रोजगारीमूलक वा एक्काइसौं शताब्दीका सिप नामले पनि चिनिन्छ । यस पाठ्यक्रममा व्यवहारकुशल सिपका उल्लिखित पाँच विस्तृत क्षेत्रअन्तर्गतका सिपहरुको विस्तृतीकरण र तिनको सम्भाव्य व्याख्या निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

५.५.१ सोचाइ सिपहरु (Thinking Skills) (S1)

मुख्य सोचाइ सीपहरु	सम्भाव्य व्याख्या
१. प्रयोग सिप (Application skill) (S1.1)	- नयाँ परिस्थिति एवम् सन्दर्भमा पहिले सिकेका ज्ञान तथा सिपलाई प्रयोग गर्ने योग्यता
२. रचनात्मक सोचाइ सिप (Creative thinking skill) (S1.2)	- राम्रा तर्कहरूको विश्लेषण तथा सिर्जना गर्ने र प्रचलित मान्यताहरूलाई चुनौती दिने योग्यता - परिकल्पना निर्माण एवम् भविष्यवाणी गर्ने, सबुत वा प्रमाण परीक्षण गर्ने र नतिजामा पुग्ने योग्यता
३. निर्णय तथा समस्या समाधान सिप (Decision making and problem solving skill) (S1.3)	- विभिन्न स्रोतहरूबाट सूचना प्राप्त गर्ने योग्यता - विकल्प छनोट गरी निर्णय लिने र समस्या समाधान गर्ने योग्यता

५.५.२ वैयक्तिक सिपहरु (Intrapersonal Skills) (S2):

मुख्य वैयक्तिक सिपहरु (Major intrapersonal skills)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
स्वव्यवस्थापन (Self management) (S2.1)	- आफ्नो हेरचाह गर्ने योग्यता - दैनिक जीवन व्यवस्थापन गर्ने योग्यता
आत्मबल/स्वाभिमानको विकास (Develop self-esteem/respect) (S2.2)	- एउटा व्यक्तिका रूपमा स्वयम् प्रति विश्वस्त हुने योग्यता
इमानदारी/स्वअनुशासन (Integrity/honesty/self-discipline) (S2.3)	- स्वयम्को लेखाजोखा वा मूल्याङ्कन गर्ने, आफूले आफ्ना कार्यसम्पादनको मूल्याङ्कन गर्ने, पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने र यसमा प्रत्युत्तर दिने योग्यता - स्वअनुशासन र इमानदारी प्रदर्शन गर्ने योग्यता
समय व्यवस्थापन (Time management)	- आफ्ना दैनिक क्रियाकलापमा समय व्यवस्थापन गर्ने योग्यता

(S2.4)	- कार्यको प्राथमिकता निर्धारण गर्न सक्ने योग्यता
व्यक्तिगत लक्ष्य निर्धारण र कार्यमा अग्रसरता (Personal goal setting and taking initiatives) (S2.5)	- दैनिक कार्यमा लक्ष्य निर्धारण गर्ने, कार्यमा अग्रसरता लिन योग्यता
स्वतन्त्र सिकाइ, लचकता र अनुकूलनता (Independent learning, flexibility and adaptability) (S2.6)	- विभिन्न साधन, सूचना तथा विधिको प्रयोग गरी आफैँ सिकने योग्यता - सिकाइ, कार्य वा व्यवहारमा परिस्थिति अनुकूल परिवर्तन तथा समायोजन गर्न सक्ने योग्यता
जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता (Responsibility and commitment) (S2.7)	- नयाँ एवम् कठिन परिस्थितिहरूमा सहयोग पुऱ्याउने वैयक्तिक गुणहरू विकसित गर्ने योग्यता, उदाहरणका लागि पहल गर्ने, लचकदार बन्ने, विश्वसनीय बन्ने, कठिनाइहरू उत्पन्न भएका बेला दृढ रहने

५.५.३ अन्तरवैयक्तिक सिपहरू (Interpersonal Skills) (S3)

मुख्य अन्तरवैयक्तिक सिपहरू (Major interpersonal skills)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
सञ्चार (Communication) (S3.1)	- प्रचलित विभिन्न साधनहरूको प्रयोग तथा स्थानान्तरणको माध्यमबाट विचार आदान प्रदान गरी अर्थ पहिल्याउने योग्यता - आधारभूत विद्युतीय सञ्चार सिपहरूको घरपरिवार एवम् कार्यस्थलमा प्रयोग गर्ने योग्यता
सहकार्य (Collaboration) (S3.2)	- समूहमा राम्रो सम्बन्ध विकसित गर्ने योग्यता - समूहको कामको प्रगति जाँच गर्ने, पुनरावलोकन गर्ने र व्यक्तिगत रूपमा आ-आफ्नो योगदानबारे प्रतिबिम्बन गर्ने योग्यता
सहयोग तथा सहानुभूति (Cooperation and empathy) (S3.3)	- कुनै घटना, कार्य, अवस्था र नतिजाका आधारमा आवश्यकतानुसार कुनै व्यक्तिलाई सहयोग तथा सहानुभूति प्रदान गर्ने योग्यता
सक्रियतापूर्वक सुन्ने (Active listening) (S3.4)	- अरूका विचार, दृष्टिकोण, सूचना तथा जानकारी सक्रियतापूर्वक सुन्ने र बुझ्ने र तदनुकूल आवश्यक प्रतिक्रिया जनाउने योग्यता
सांस्कृतिक सिपहरू/नैतिकता (Cultural skills/ethics) (S3.5)	- सांस्कृतिक विविधता पहिचान गर्ने योग्यता - विश्वव्यापी मुद्दाहरूमा दृष्टिकोण विकास गर्ने योग्यता - प्रजातान्त्रिक समाज निर्माण गर्न बौद्धिक योग्यताहरू विकास गर्ने योग्यता

५.५.४ सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिपहरू (Information technology and multiliteracy skills) (S4)

मुख्य बहुसाक्षरता सिपहरू (Major Multiliteracy skills)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
आधारभूत साक्षरता (Basic literacy) (S4.1)	- उपयुक्त तहको भाषागत (स्थानीय एवम् राष्ट्रिय भाषाहरूमा) एवम् सङ्ख्यात्मक दक्षता विकास गरी आफ्नो पेसा वा कार्य सम्पादन गर्न सक्ने तथा समाजमा आफ्नो लक्ष्य प्राप्त गर्ने र हालको डिजिटल युगसापेक्ष आफ्नो ज्ञान एवम् क्षमता प्राप्त गर्ने योग्यता

प्राविधिक साक्षरता (Technological literacy) (S4.2)	- प्रविधि के हो, यसले कसरी काम गर्दछ, यसले के के उद्देश्यहरू पूरा गर्न सक्छ र यसलाई कसरी कुशल एवम् प्रभावकारी रूपमा उद्देश्य प्राप्त गर्न प्रयोग गर्ने योग्यता
दृश्य साक्षरता (Visual literacy) (S4.3)	- परम्परागत एवम् एकाइसौं शताब्दीको सञ्चार माध्यम प्रयोग गरी निर्णय, सञ्चार र सिकाइमा तस्वीर/छवि र दृश्य सामग्रीको प्रयोग, व्याख्या एवम् सिर्जना गर्न सक्ने योग्यता
सूचना साक्षरता (Information literacy) (S4.4)	- प्रविधि, विभिन्न सञ्चार, सञ्जाल र विद्युतीय स्रोतहरूको प्रयोग गरी विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूका सूचनाहरूको मूल्याङ्कन, सूचनाको आवश्यकता पहिचान, सूचनाहरू पत्ता लगाउने, संश्लेषण गर्ने र प्रभावकारी तरिकाले प्रयोग गर्ने योग्यता
बहुसांस्कृतिक साक्षरता (Multi-cultural literacy) (S4.5)	- आफ्नै र अन्यको संस्कृति, चालचलन, मूल्य एवम् विश्वासबारे समानता एवम् भिन्नता बुझ्ने, सम्मान एवम् प्रशंसा गर्ने योग्यता

५.५.५ नागरिक सिप (Citizenship Skills) (S5)

मुख्य नागरिक सिपहरू (Major citizenship skills)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
सहनशीलता र खुलापन (Tolerance and openness) (S5.1)	- परिवार तथा समुदायका प्रचलन तथा मान्यताहरू लगायत अन्य मान्यता तथा अभ्यासप्रति सकारात्मक रहने क्षमता - आफ्ना विचार, मान्यता र अभ्यासलाई पारदर्शी बनाउने, अरूको प्रतिक्रिया सुन्ने र आवश्यकताअनुसार स्विकार्ने क्षमता
विविधताको सम्मान र अन्तरसांस्कृतिक बुझाइ (Respect for diversity and intercultural understanding) (S5.2)	- स्थानीय सांस्कृतिक वातावरण तथा विविधता बुझ्ने क्षमता - विभिन्न दृष्टिकोणहरू तथा विविधताको सम्मान गर्ने क्षमता
लोकतन्त्रिक, सहभागितात्मक र समतामूलक मूल्य (Democratic, participatory and equitable value) (S5.3)	- कुनै कार्यमा सहभागी हुन, फरक विचारप्रति सहिष्णु हुन, कार्य तथा सहभागितामा समतालाई प्रोत्साहन गर्न र आफ्नो र अरूको अधिकार तथा स्वाभिमान कायम राख्ने क्षमता
वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान (Awareness of and respect for the environment) (S5.4)	- कुनै कार्य वा व्यवहार प्रदर्शनका क्रममा भौगोलिक तथा सामाजिक सांस्कृतिक वातावरणको अनुकूलनलाई ध्यान दिने क्षमता
राष्ट्रिय पहिचान र अपनत्वको अनुभूति (National identity and sense of belonging) (S5.5)	- आफ्नो समुदाय, भाषा, संस्कृति तथा राष्ट्रिय पहिचानप्रति सजक रही सम्मान गर्ने र अपनत्वको अनुभूति गर्ने क्षमता
सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी (Social and civic responsibility) (S5.6)	- सार्वजनिक वस्तुहरूको अभिवृद्धि एवम् समाज, वातावरण र प्रजातान्त्रिक आदर्शको सुरक्षा गर्ने गरी प्राविधिलाई व्यवस्थित गर्ने योग्यता
वैयक्तिक जिम्मेवारी (Personal responsibility) (S5.7)	- एउटा नागरिकका रूपमा, परिवार एवम् समुदायको सदस्यका रूपमा अनुशासित, इमानदार भई र गुणस्तरीय जीवन प्राप्त गर्ने योग्यता

५.५.६यस पाठ्यक्रमका विषयक्षेत्रगत व्यवहारकुशल सिपहरु

क्र. स.	विषयक्षेत्र	व्यवहारकुशल सिपहरु
१	म र मेरो परिवार	S1.1, S1.2, S3.1, S3.4
२	मेरो दैनिक जीवन	S2.1, S4.3, S4.4, S5.7
३	हाम्रो समुदाय	S1.1, S3.2, S3.3, S5.4, S5.3
४	हाम्रो वातावरण	S5.4, S5.7
५	हाम्रो संस्कृति	S2.3, S3.5, S5.2, S5.6
६	हाम्रो वरपरको संसार	S1.1, S1.2
७	फलफूल तरकारी र अन्नवाली	S1.3, S1.5, S3.1, S4.4
८	हाम्रा क्रियाकलाप	S1.4, S2.6, S3.1, S3.4, S5.4

६. सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया

अपेक्षित सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका निम्ति उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गरी शिक्षक, विद्यार्थी र विषयवस्तुविच सक्रिय अन्तर्क्रिया गर्ने विधि वा प्रक्रिया सिकाइ सहजीकरण हो । यो एक प्रकारको शिक्षण कला हो । यसमा सिकाइ र बालमनोविज्ञानका निश्चित विधि तथा प्रक्रिया र सिद्धान्त पनि अनुसरण गरिने भएकाले यो एक विज्ञान तथा सिद्धान्त पनि हो । सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया विद्यार्थीकेन्द्रित, सान्दर्भिक र सिकाइका निम्ति सहयोगी हुनुपर्छ । यो योजनाबद्ध र सिकाइ उपलब्धि उन्मुख वा प्रतिफल केन्द्रित हुनुपर्छ । सहजीकरण प्रक्रिया विद्यार्थीलाई उत्प्रेरित गर्ने, सक्रिय बनाउने र रुचि जगाउने पनि हुनुपर्छ । यस प्रक्रियामा विद्यार्थी सक्रिय भई सिकाइ क्रियाकलापमा संलग्न हुने र आवश्यकताअनुसार पृष्ठपोषण प्राप्त गरी सिकाइमा सुधार गर्न सक्ने अवसर हुनुपर्दछ । यो प्रक्रिया सिकारु र सिकाइका विविधतालाई सम्मान गर्ने र सबैलाई समावेश गर्ने समावेशी सिद्धान्तमा आधारित पनि हुनुपर्छ ।

एउटै प्रकारको सिकाइ सहजीकरण विधि सधैं र सबैतिर उपयुक्त हुन नसक्ने भएकाले एउटै विषयवस्तु सिकाइका लागि पनि विविध विधि अपनाउन सकिन्छ । त्यसैले शिक्षण विधिको छनोट गर्दा सकभर विविधता कायम गर्नुपर्छ । सिकाइसहजीकरण विधिको चयन गर्दा मुख्य रूपमा विद्यार्थीको पूर्व ज्ञान, रुचि, क्षमता, चाहना, उनीहरूको तहगत स्तर, विषयवस्तुको स्वरूपलगायत उपलब्ध हुन सक्ने स्रोतसाधन, वातावरणीय अवस्था, शिक्षकको रुचि तथा तयारी इत्यादिलाई विचार गर्नुपर्दछ ।

आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत कक्षा १-३ को यो पाठ्यक्रम स्थानीय विषयक्षेत्रमा आधारित भएकाले यसको सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया पनि स्थानीयता अनुकूल हुनुपर्छ । सिकाइ सहजीकरण गर्दा सिकाइलाई व्यवहारमा प्रयोग गर्ने क्षमताको विकास गर्ने र आफ्ना सिकाइ अनुभवको उपयोग गरी सङ्गठित ज्ञान हासिल गर्न सहयोग हुने खालका सिकाइ क्रियाकलापमा जोड दिनुपर्छ । यसका लागि सञ्चालन गरिने सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियामा विद्यार्थी सक्रिय भई सिकाइ कार्यमा सरिक हुने र वातावरणीय परिवेशसँग अन्तरक्रिया गरेर सिक्न प्रोत्साहन गर्ने क्रियाकलापलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ ।

प्रारम्भिक कक्षाहरूमा विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापमा जोड दिई कक्षालाई जीवन्त बनाउन र विद्यार्थीलाई क्रियाशील बनाउन शिक्षकले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीकेन्द्रित सिकाइ क्रियाकलापबाट सिकाइ प्रभावकारी हुने, विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित गर्न सहज हुने, बालबालिकाहरूले व्यवहारकुशल तथा जीवनोपयोगी सिप आर्जन गर्न सक्ने र उनीहरूमा रहेको प्रतिभा प्रष्फुटन सहज हुने भएकाले सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीकेन्द्रित र बालमैत्री शिक्षण विधि अपनाउनुपर्ने छ ।

यस पाठ्यक्रमको सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया देहायबमोजिम सञ्चालन गर्नुपर्ने छ :

- बालबालिकाको व्यक्तिगत भिन्नता र क्षमताका आधारमा स्वतन्त्र रूपले सिक्ने मौका प्रदान गर्ने किसिमले कक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । विविधतालाई ध्यानमा राखेर बालबालिकाको सिकाइलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने छ । खेल, गीत, कविता, कथाकथन, प्रदर्शन, श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शनमार्फत सिकाइका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनुपर्ने छ । यसका अतिरिक्त अवलोकन,

समूहकार्य, परियोजना कार्य, छलफल जस्ता विधिहरूका माध्यमबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा जोड दिनुपर्ने छ ।

- सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीकेन्द्रित र बालमैत्री शिक्षण विधि अपनाई निरन्तर सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।
- विद्यार्थीको सिकाइलाई केन्द्रबिन्दु मानी सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीको सहभागितामा योजना निर्माण, परियोजना कार्य, क्षेत्र भ्रमण, समस्या समाधान, खोजमूलक अध्ययन, प्रवर्तनमुखी शिक्षण पद्धतिलाई सिकाइ सहजीकरण विधिका रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ प्रक्रिया सैद्धान्तिक पक्षमा भन्दा बढी गरेर सिकने अवसर प्रदान गर्ने क्रियाकलापमा आधारित हुनुपर्ने छ ।
- शिक्षकले सहजकर्ता, उत्प्रेरक, प्रवर्धक र खोजकर्ताका रूपमा भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने छ ।
- पठनपाठनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई उपलब्ध साधन, स्रोत र आवश्यकताअनुसार उपयोग गर्नुपर्ने छ ।
- सबै प्रकारका सिकाइ आवश्यकता र चाहना भएका (अपाङ्गता, अशक्त, असहाय, कमजोर आदि) विद्यार्थीलाई समेट्ने गरी कक्षामा समावेशी सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ ।
- भाषिक कठिनाइका कारण सिकाइमा बाधा नहुने सुनिश्चित गर्न यथासम्भव बालबालिकाको मातृभाषा, घरमा बोल्ने भाषामा सञ्चार गरी सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रिय सहभागी हुन सक्ने वातावरण तयार गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ क्रियाकलापमा शिक्षक र सिकारु तथा सिकारु र सिकारु बिचको अन्तरक्रिया, समूह सिकाइ, सिकाइका लागि मूल्याङ्कन, शिक्षक शिक्षक सहकार्य, शिक्षक-समुदाय सहकार्य जस्ता सहकार्यलाई बढावा दिनुपर्ने छ ।
- सिकाइ र दैनिक जीवनसँग विषयवस्तुको तालमेल, पूर्वअनुभवमा आधारित ज्ञान तथा सिप विकास, व्यवहारकुशल सिप र सिकाइबिचको सहसम्बन्ध हुने गरी जीवन्त अनुभवसँगको तादात्म्य कायम गर्नुपर्ने छ ।
- बालकेन्द्रित, सिकाइकेन्द्रित, अनुभवकेन्द्रित, उद्देश्यमूलक र विविधतामा आधारित सिकाइ सहजीकरण विधिको प्रयोग (परियोजना कार्य, घटना अध्ययन, खोज अनुसन्धानमा आधारित शिक्षण, सहपाठी सिकाइ आदि) गरी सक्रिय सिकाइ सहजीकरण विधि प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापमा सिकारुको सिकाइ अनुगमन, विद्यालय तथा परिवारमा सहज सिकाइ वातावरण विकास, पूर्वज्ञानमा आधारित विषयवस्तुको छनोट, समुदाय परिचालन जस्ता कार्यबाट विद्यालय समुदाय सहसम्बन्ध जोड्नुपर्ने छ ।
- सिकारुको रुचि र सिकाइ गति एवम् सिकारुको सक्रिय सहभागितामा सिकाइ क्रियाकलाप चयन र कार्यान्वयन गर्दै स्वस्फूर्त सिकाइमा जोड दिनुपर्छ ।
- शिक्षक, विद्यालय तथा विद्यार्थीलाई सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप चयन, सञ्चालन र मूल्याङ्कनमा आवश्यक सहयोग, निरन्तर पेसागत छलफल, सहकार्य र अनुभव आदान प्रदान गर्दै शैक्षिक परिवर्तनका लागि सहयोगमा प्राथमिकता दिनुपर्ने छ ।
- सिकाइलाई दैनिक जीवन पद्धतिसँग आबद्ध गर्दै व्यवहारकुशल सिप हासिल गर्न सिकाइको खण्डीकरण हुन नदिई एक विषयक्षेत्रको सिकाइले अर्को विषयक्षेत्रको सिकाइलाई सहयोग गर्ने गरी अन्तरसम्बन्धित गरी एकीकृत सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।

विषयक्षेत्रको प्रकृति र स्वरूपका आधारमा शिक्षण विधि तथा प्रविधि तथा कक्षा क्रियाकलापमा विविधता कायम गरिनु आवश्यक छ । शिक्षण सिकाइप्रक्रियालाई वैज्ञानिक, व्यावहारिक र सिकारुअनुकूल बनाउनका लागि विविध शिक्षण विधि र प्रविधिको उपयोग, स्थानीय साधन र स्रोत तथा उपलब्ध उपकरण एवम् आवश्यकताका आधारमा स्थानीय परिवेशअनुसार भिन्न भिन्न ढङ्गले व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । सिकाइ प्रक्रियामा एकातिर आधुनिक शैक्षणिक प्रविधिको प्रयोग अत्यावश्यक हुन्छ भने अर्कातिर विद्यार्थीअनुकूलको शिक्षण प्रक्रिया सञ्चालन गर्न स्थानीय परिवेशअनुकूलका विधि तथा प्रविधिको प्रयोग पनि आवश्यक हुन्छ । त्यस्तै स्थानीय वातावरण, विद्यार्थीको रुचि, क्षमता, स्तर र आवश्यकताले पनि सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियालाई प्रभाव पार्ने गर्दछ । शिक्षण सिकाइमा विभिन्न विधिहरूको प्रयोग अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्नका लागि गरिन्छ तर यस्ता विधिहरू विभिन्न पद्धति र प्रक्रियामा आधारित हुनुपर्छ र विभिन्न किसिमका अध्ययन, प्रयोग र अनुभवबाट सिद्ध भएका पनि हुनुपर्छ । यस प्रकार शिक्षण सिकाइ कुनै खास वैज्ञानिक, मनोवैज्ञानिक वा शैक्षणिक सिद्धान्तहरूमा आधारित भए पनि ती विधि तथा प्रक्रियालाई व्यावहारिक र सान्दर्भिक शैक्षणिक प्रक्रियामा ढाल्नुपर्छ ।

६.१ सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष

सम्बन्धित विषयक्षेत्रमा प्रयोग हुने शिक्षण विधि तथा प्रविधि चयन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने केही महत्त्वपूर्ण पक्षहरू यहाँ उल्लेख गरिएका छन् :

१. सक्षमता तथा सिकाइ उपलब्धिहरू : पाठ्यक्रममा उल्लिखित लक्ष्य तथा उद्देश्यहरूअनुसारका सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्छ ।

२. विषयवस्तुको स्वरूप : विषयवस्तुको स्वरूपअनुसार शिक्षण सिकाइका रणनीति, विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्नुपर्दछ ।

३. बालमनोविज्ञान : सिकारुको इच्छा, रुचि, क्षमता तथा योग्यता, प्रवृत्ति, पूर्वज्ञान आदिलाई ध्यान दिई शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्दछ । त्यस्ता विधिले विद्यार्थीलाई उत्प्रेरित गर्न सक्नुपर्छ ।

४. स्रोत साधनहरूको उपलब्धता : शिक्षण विधि तथा रणनीति आर्थिक, मानवीय, भौतिक आदि दृष्टिले उपयुक्त र स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग हुन सक्ने हुनुपर्छ ।

५. विद्यालय वातावरण र शिक्षण सिकाइ परिस्थिति : शिक्षण विधि तथा रणनीति छनोट गर्दा विद्यालय वातावरण र शिक्षण सिकाइ परिस्थितिसँग मेल खाने हुनुपर्दछ ।

६. समय र विद्यार्थी सङ्ख्या : उपलब्ध समय र विद्यार्थी सङ्ख्याले पनि शिक्षण विधि तथा रणनीति छनोटमा प्रभाव पार्दछ ।

७. शिक्षकको योग्यता, क्षमता र रुचि : शिक्षकको आफ्नो योग्यता, क्षमता, पूर्वज्ञान, आत्मविश्वास, तालिम, शिक्षणप्रतिको लगावजस्ता पक्षले पनि शिक्षण विधि तथा रणनीतिको छनोटमा प्रभाव पार्दछ ।

यसरी कुनै पनि विषयको शिक्षण गर्दा विषयको गहनताका साथै विषयवस्तुको प्रकृति, विद्यार्थीको पूर्वज्ञान, क्षमता, रुचि, स्वभाव, स्तर तथा उमेर एवम् उपलब्ध भौतिक सुविधा र शिक्षण सामग्रीका आधारमा शिक्षण विधिको छनोट गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

६.२ विद्यार्थी मूल्याङ्कन

यस पाठ्यक्रमको शिक्षण सिकाइको मूल्याङ्कन आधारभूत शिक्षा(१-३) को पाठ्यक्रमको मूल्याङ्कन विधि तथा प्रक्रियाको मार्गदर्शन अनुसार गरिने छ ।

विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका सम्भाव्य तरिका तथा साधनहरू :

क्र.स.	मूल्याङ्कनका तरिका	मूल्याङ्कनका साधन	कैफियत
१	कक्षा सहभागिता	सहभागिता अवलोकन, रुजू सूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न, फाराम, घटना वर्णन	
२	मौखिक कार्य	प्रश्न, चित्र, पठन सामग्री, सन्दर्भ, घटना, श्रव्य तथा दृश्य सामग्री	
३	लिखित कार्य	प्रश्न, छोटो परीक्षा, घटना, सन्दर्भ, पठन सामग्री, श्रव्य तथा दृश्य सामग्री	
४	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य	रुजू सूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न	
५	कार्य सम्पादन तथा प्रदर्शन	अवलोकन, रुजू सूची, रुब्रिक्स वा श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न	
६	सहपाठी मूल्याङ्कन	अवलोकन, रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम	
७	स्वमूल्याङ्कन	रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम	
८	अभिभावकको प्रतिक्रिया	रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम	
९	कुराकानी, छलफल	अवलोकन, रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम	

उल्लिखित मूल्याङ्कन तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गरी प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको उपलब्धि परीक्षण गरेर उपलब्धिस्तरलाई अनुसूचि १ अनुसार रेटिङ गर्नुपर्दछ :

७. शिक्षण सिकाइका लागि माध्यम भाषा

यस पाठ्यक्रमको शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा यथासक्य यस स्थानीय तहमा बोलिने भाषाको प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

८. पाठ्यक्रम कार्यान्वयन

यस पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन शैक्षिक सत्र २०७८ वाट अजयमेरु गाँउपालिकाका सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा गरिने छ ।

९. पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार

पाठ्यक्रम एक गतिशील प्रक्रिया हो । विकास गरिएको कुनै पनि पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन प्रारम्भ भएपछि प्राप्त हुने पृष्ठपोषणका आधारमा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने कार्य निरन्तर हुने गर्दछ । कुनै पनि पाठ्यक्रमको विकास निश्चित मूल्य तथा मान्यतामा आधारित भई पाठ्यक्रमका वर्तमान सन्दर्भलाई विश्लेषण गरेर सोहीअनुरूप गरिएको हुन्छ । यस्ता सन्दर्भमा आएका परिवर्तनले स्वाभाविक रूपमा पाठ्यक्रम परिमार्जनको आधार सिर्जना गर्दछन् ।

पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार निरन्तर प्रक्रिया हो । परीक्षणपश्चात् लागू भएको पाठ्यक्रममा सामान्य सुधार तथा अद्यावधिक निरन्तर रूपमा हुने गर्दछ, भने कार्यान्वयन भएको पाँच वर्षमा पुनरवलोकन गरिने छ भने कार्यान्वयन भएको दस वर्षमा पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन गरी त्यसका आधारमा पाठ्यक्रममा आवश्यक परिमार्जन गरिने छ ।

अनुसूची १

आधारभूत तह (कक्षा १-३) मा विद्यार्थी मूल्याङ्कनका साधनको प्रयोग, अभिलेखीकरण तथा प्रयोगसम्बन्धी मार्गदर्शन मूल्याङ्कन गर्ने तरिका

१. प्रत्येक विद्यार्थीले प्रत्येक विषयक्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिमा के कति उपलब्धि हासिल गरे भनी मूल्याङ्कनका उपयुक्त साधन प्रयोग गरी परीक्षण गरेर यकिन गर्नुपर्छ ।

२. विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरलाई तलको तालिकाअनुसार १ देखि ४ स्तरमा रेटिङ गरी विषयक्षेत्रअनुसारको सिकाइ उपलब्धिमा अभिलिखित गर्नुपर्छ ।

विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्या

उपलब्धी स्तर	मापन	उपलब्धीस्तरको सामान्य व्याख्या
कमजोर (below basic)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advance)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल भई माथिल्लोस्तरको उपलब्धि समेत हासिल गरेको

उल्लिखित मापदण्ड विद्यार्थीको स्तर पहिचान गर्ने सामान्य आधार मात्र भएकाले विषयक्षेत्रगत रूपमा उल्लिखित आधार र व्याख्या थप विशिष्ट स्वरूपको हुनेभएकाले विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा त्यसैलाई प्रयोग गर्नुपर्छ ।

३. सामान्यतया प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि मापनपछि नतिजा विद्यार्थीलाई जानकारी गराउने, किन यस्तो भयो छलफल गर्ने, विद्यार्थीलाई स्वप्रत्यावर्तनको अवसर दिने र सुधारका उपाय तय गर्नुपर्दछ भने प्रत्येक विषयक्षेत्र वा थिमको सिकाइपश्चात् प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि र औसत उपलब्धिसहित अभिभावक र शिक्षकले छलफल गरी सिकाइ सुधार तथा भावि सिकाइका योजना तय गर्नुपर्छ । प्रत्येक थिमको सिकाइपछि अभिभावकसँग छलफल गर्नु विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका दृष्टिले उपयुक्त भए पनि छोटोछोटो समयको अन्तरालमा अभिभावकसँग छलफल सबैका लागि सम्भव नहुन सक्ने कुरालाई विचार गरेर तीनदेखि चार महिनाको अन्तरालमा सो अवधिको सिकाइ भएका थिमको मूल्याङ्कन नतिजासहित विद्यार्थीको सिकाइ प्रगति तथा कठिनाइका विषयमा अभिभावकसँग छलफल गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ सुधारका उपाय पहिचान गर्न सकिन्छ ।

४. नतिजा र सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइ योजना तय गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थी सबल पक्ष, रुचि र कठिनाइलाई ध्यान दिनुपर्छ । यसका लागि यस प्रक्रियामा विद्यार्थीलाई पनि सहभागी गराउनुपर्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा कार्यसञ्चयिका व्यवस्थापन

१. विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा निम्नअनुसार व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ :

- विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक थिम वा विषयक्षेत्रको मूल्याङ्कन अभिलेख विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा सिलसिलाबद्ध गरी राख्नुपर्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा विद्यार्थीको प्रगति स्पष्ट हुने सहयोग पुग्ने खालमा विद्यार्थीका नमुना कार्य तथा सिर्जनाहरू समयबद्धरूपमा सिलसिल मिलाई राख्नुपर्छ । यसमा जुनसुकै कार्य समावेश नगरी उपलब्धिस्तर झल्काउने प्रतिनिधि कार्यहरूमात्र समावेश गर्नुपर्छ । यसमा यतिनै कार्य समावेश गर्नुपर्छ भन्नु उपयुक्त नभए पनि विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा थिमबाट १ देखि ३ कार्य तथा समग्रमा विषयक्षेत्रगत रूपमा गरिने पाँचओटासम्म सिर्जनात्मक कार्य समावेश गर्नु उपयुक्त हुन सक्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा समावेश गरिएका कार्य तथा अभिलेखहरूको समयबद्ध सूची भित्री कभरपृष्ठमा राख्नुपर्छ ।
- प्रत्येक विद्यार्थीको कक्षा १ मा तयार गरिएको कार्यसञ्चयिका फाइललाई नै कक्षा ३ सम्म निरन्तर गर्नुपर्छ । शिक्षक परिवर्तन भएमा फाइल हस्तान्तरण गर्नुपर्छ ।

२. विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई निम्नअनुसार प्रयोग गर्न सकिन्छ :

- शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइ प्रगतिको अनुगमन गर्न, सिकाइ योजना तथा सिकाइ सुधारको योजना बनाउन-
- विद्यार्थीले आफ्नो कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा लाग्न र आफ्नो कार्य र उपलब्धिबारे आत्मविश्वास पैदा गर्न तथा थप कार्य तथा उपलब्धिका लागि प्रोत्साहित हुन ।
- अभिभावकले विद्यार्थीले कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा सहयोग गर्न ।
- विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइको प्रमाणका रूपमा लिई अग्रिम सिकाइ अवसर प्रदान गर्न, सबै विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न, शिक्षक विकास तथा प्रोत्साहन कार्यको योजना गर्न र जवाफदेहिता व्यक्त गर्न ।
- विद्यालय व्यवस्थापनले विद्यालय समुदाय सुधार गरी सिकाइ वातावरण सुधार गर्न ।

यस विषयमा विषयक्षेत्रगत रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने तरिका तथा अभिलेख फारामहरू

१. मुख्य सिकाइ उपलब्धिलाई विद्यार्थीको सिकाइ स्तरअनुसार १ देखि ४ सम्म रेटिङ गर्नुपर्छ । विद्यार्थीको सिकाइ स्तर पहिचान गर्नका लागि प्रयोग गर्न सकिने केही साधनका उदाहरण यहाँ दिइएको छ । शिक्षकले विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्दा प्रयोग गरेका साधनमध्ये फाराममा उल्लेख भएमा त्यसमा चिह्न लगाउने र अन्य साधन प्रयोग गरेको भए सो साधनको उल्लेख सोही लहरमा उल्लेख गर्नुपर्छ ।

२. हरेक मुख्य सिकाइ उपलब्धिको हासिल भयो वा भएन भनी यकिन गर्नुपर्छ । यसका लागि एउटा सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्न एकभन्दा बढी मूल्याङ्कन साधन आवश्यक हुन पनि सक्दछ भने कतिपय अवस्थामा एउटै साधन वा एकै पटकको परीक्षणबाट एकभन्दा बढी सिकाइ उपलब्धि पनि परीक्षण गर्न सकिने कुरालाई शिक्षकले विचार गर्नुपर्दछ ।

३. सबै विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गरी माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्न मूल्याङ्कनले सहयोग गर्नुपर्दछ । यसका लागि नियमित सिकाइ प्रक्रियापछि गरिएको मूल्याङ्कनमा कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १ वा २ स्तर मात्र हासिल गर्न सकेमा सुधारात्मक सिकाइ गरी उपलब्धि वृद्धिको सुनिश्चित गरिनुपर्दछ । यसका लागि सुधारात्मक सिकाइपश्चात् विद्यार्थीको पुनः मूल्याङ्कन गरी फाराममा उल्लेख भएअनुसार अभिलेखित गर्नुपर्छ ।

४. सामान्यतया सबै (प्रत्येक) विद्यार्थीको सिकाइस्तर न्यूनतम ३ पुऱ्याउने गरी सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्दछ । तसर्थ कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइस्तर १ र २ मै छाड्न भने हुँदैन । कुनै विद्यार्थी पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइबाट पनि सिकाइस्तर १ तथा २ भन्दा माथि जान सकेन भने त्यसका कारण पहिचान गरी सुधारका उपाय पहिचान गर्ने र सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ आवश्यक हुनसक्छ । उपलब्धि स्तर ३ प्राप्त गर्ने विद्यार्थीलाई पनि माथिल्लो उपलब्धि हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनुपर्दछ । शिक्षण सिकाइका क्रममा उपलब्धि स्तर ४ पुऱ्याउनु अपेक्षित छ ।

५. विषयक्षेत्र तथा थिमअन्तर्गतका सिकाइ उपलब्धिको अङ्कन गरिसकेपछि विषयक्षेत्र तथा थिमको समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

उपलब्धिस्तरको अंकको जोड

क्षेत्रगत वा थिमगत सिकाइ उपलब्धि = _____ × १००

४ × मूल्याङ्कन गरिएका उपलब्धिको संख्या

उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कनसँग मिलान गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ :

उपलब्धि प्रतिशत	अक्षरमा उपलब्धि स्तर	उपलब्धिस्तरको व्याख्या
३० भन्दा कम	E	ज्यादै कमजोर
३० र सो भन्दा माथि ४५ भन्दा कम	D	कमजोर
४५ र सो भन्दा माथि ६० भन्दा कम	C	सामान्य
६० र सो भन्दा माथि ७५ भन्दा कम	B	राम्रो
७५ र सो भन्दा माथि ९० भन्दा कम	A	उच्च
९० र सो भन्दा माथि	A ⁺	उत्कृष्ट

६. कक्षाको अन्तमा सबै सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त उपलब्धिस्तरको अङ्कका आधारमा विद्यार्थीको विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धिस्तर निर्धारण गर्न सकिन्छ । विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्न अनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{विषयक्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अंकको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका उपलब्धिको सं}} \times १००$$

अनुसूची २ : हाम्रो अजयमेरु विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

मापन तरिका : प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिका लागि दिइएका उपलब्धि सूचक विद्यार्थीले हासिल गरेमा सम्बन्धित कोठामा सकेको (√) चिन्न र हासिल नभए (×) चिह्न लगाउनुहोस् । प्रत्येक चार सूचकमध्ये हासिल भएका सूचक (√ चिह्न) गन्नुहोस् र त्यतिनै अङ्क अङ्कन महलमा लेख्नुहोस् । तपाईंले प्रयोग गर्नुभएको साधनमा चिह्न लगाउनुहोस् वा अन्य साधन प्रयोग गर्नुभएको भए सोही महलमा लेख्नुहोस् ।

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : म र मेरो परिवार

कक्षा : १

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
म र मेरो परिवार	१. स्थानीय भाषामा आफ्नो परिचय दिन र स्थानीय संस्कृति अनुसार अभिवादन गर्न ।	१. आफ्नो र आफ्नो स्थानीय तहको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर
		२. आफु बसोबास गरेको जिल्लाको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर
		३. नातागत शब्दहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर
		४. नातागत शब्दअनुसार अभिवादन गर्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल अवलोकन
	२. आफ्ना परिवारका सदस्यले गर्ने का बताउन ।	१. पेशाको सामान्य अर्थ बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको मुख्य मुख्य काम बताउन ।							मौखिक प्रश्न
		३. एव शब्दमा संस्कारको अर्थ बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. आफ्नो परिवारमा गरिने संस्कारहरूको नाम भन्नु ।							परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : म र मेरो परिवार

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहयायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	
			मूल्याङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्क	मूल्याङ्कन	सकेको/नसकेको		मिति
म र मेरो परिवार	१. आफ्नो परिवार र छरछिमेकप्रति सकारात्मक व्यवहार प्रदर्शन गर्न ।	१. स्थानीय आदरार्थी शब्दहरु भन्नु ।							प्रश्नोत्तर	
		२. आदरार्थी शब्दहरुको प्रयोग गर्न ।							मौखिक प्रश्न	
		३. आफुभन्दा सानालाई माँया र ठूलालाई आदर गर्न ।							प्रश्नोत्तर	
		४. अनुशासित र आदर्श व्यवहार प्रदर्शन गर्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल अवलोकन	
	२. आफ्नो छरछिमेकमा मनाइने संस्कारहरुमा सहयोग लिन र दिन ।	१. आफ्नो छरछिमेकमा मनाइने संस्कारहरुको नाम बताउन ।								प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. संस्कारहरुमा सहभागी हुन ।								अवलोकन
		३. विभिन्न संस्कारहरुमा आफ्नो क्षमताअनुसार कार्य गर्न ।								अवलोकन
		४. सहयोग आदानप्रदान गरी छरछिमेकमा आफ्नो पहिचान कायम गर्न ।								अवलोकन
	शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : म र मेरो परिवार

कक्षा : ३

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित मूल्याङ्कन			थप सहायता मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	पढाइ मिति	पछिको अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	पछिको अङ्कन	
म र मेरो परिवार	१. पाहुनाको सत्कार गर्न र समुदायमा मनाइने केही संस्कारहरूको सामान्य परिचय दिन ।	१. पाहुनाको परिचय दिन ।							प्रश्नोत्तर
		२. पाहुनालाई उमेर अनुसार आदर गर्न ।							अवलोकन
		३. समुदायमा गरिने विभिन्न संस्कारहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. समुदायमा मनाइने संस्कारहरूमा सहभागी हुन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल अवलोकन
	२. समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने कामको सम्मान गर्न ।	१. आफ्नो समुदायका विभिन्न व्यक्तिले गर्ने पेशाको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. पेशावाट हुने २ ओटा फाइदा बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. स्थानीय पेशाको वर्गिकरण गर्न ।							प्रश्नोत्तर
		४. विभिन्न पेशाप्रति सकारात्मक धारणा प्रस्तुत गर्न ।							अवलोकन
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
मेरो दैनिक जीवन	१. सरसफाइमा प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको नाम बताउनु ।	१. सरसफाइका लागि प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको नाम बताउनु ।							प्रश्नोत्तर
		२. हात धुने तरिका प्रदर्शन गर्न ।							अवलोकन
		३. दाँत माभने अभ्यास गर्न ।							अवलोकन
		४. कपाल कोरी देखाउनु ।							अवलोकन
	२. योगका आधारभूत क्रिया तथा स्थानीय खेलहरूको नाम बताउनु ।	१. लाइन मिलाएर हिड्नु ।							अवलोकन
		२. योगका आधारभूत क्रिया बताउनु ।							मौखिक प्रश्न
		३. स्थानीय स्तरमा खेल्ने खेलका नाम बताउनु ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. रुमाल लुकाइ खेलको अभ्यास गर्न ।							परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : मेरो दैनिक जीवन

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको सूचक	नियमित मूल्याङ्कन			थप सहयायता मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्क	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्क	
मेरो दैनिक जीवन	१. सरसफाइका लागि प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको परिचय दिन ।	१. स्थानीय सामग्रीको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर
		२. हात धुने अभ्यास गर्न ।							अवलोकन
		३. दाँत माभने अभ्यास गर्न							अवलोकन
		४. लुगा धुन प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीको नाम बताउन ।							अवलोकन
	२. योगका सामान्य आसनहरु तथा कवाज र स्थानीय खेलहरुको अभ्यास गर्न ।	१. योगका सामान्य आसनहरुको नाम ।							अवलोकन
		२. पक्तिमा मिलेर हिड्न ।							मौखिक प्रश्न
		३. स्थानीय खेलहरुका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. योगका सामान्य आसनहरु चिन्न ।							परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
मेरो दैनिक जीवन	१. स्थानीय स्तरमा पाइने सरसफाइका सामग्रीहरूको प्रयोग गर्न ।	१. स्थानीय स्तरमा पाइने सरसफाइका सामग्रीहरूको नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. बजारवाट खरिद गरिने सरसफाइका सामग्रीको नाम बताउन							छलफल/प्रश्नोत्तर
		३. सरसफाइका सामग्रीको प्रयोग गर्न ।							अवलोकन
		४. सरसफाइका सामग्रीको प्रयोगलाई मितव्ययी बनाउन ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
	२. योगका आधारभूत क्रिया र सामान्य आसनहरू तथा कवाजको अभ्यास गर्न र स्थानीय खेलहरू खेल ।	१. योगका आधारभूत क्रिया गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		२. योगका सामान्य आसनहरूको अभ्यास गर्न							अवलोकन/परियोजना कार्य
		३. कवाजको अभ्यास गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		४. स्थानीय खेलहरू खेल ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो समुदाय

कक्षा : १

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन		
हाम्रो समुदाय	१. आफ्नो स्थानीय तहको सामान्य परिचय दिन ।	१. आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्ने मानिसहरुको थर बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल	
		२. मातृभाषामा नाता जनाउने शब्दहरु भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल	
		३. स्थानीय तह भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरुको नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल	
		४. स्थानीय तहको सामान्य परिचय भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल	
	२. आफ्नो गाँउघरमा सामाजिक काम गरेका व्यक्तिहरुको नाम बताउन ।	१. कुनै २ ओटा सामाजिक कार्यका नाम भन्न ।								प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. सामाजिक काम गरेका व्यक्तिहरुका नाम भन्न ।								प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. स्थानीय सरकारका पदहरुको नाम भन्न ।								प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. २ ओटा सामाजिक नियम भन्न ।								प्रश्नोत्तर/छलफल
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत							

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो समुदाय

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रो समुदाय	१. आफु बसोबास गर्ने पालिकाको परिचय दिन ।	१. आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्ने मानिसहरुको थर बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. मातृभाषामा नाता जनाउने शब्दहरु प्रयोग गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		३. स्थानीय तह भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरु चिन्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		४. स्थानीय तहको सामान्य ऐतिहासिक परिचय भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
	२. आफु बसोबास गरेको स्थानीय तहका सामाजिक काम गरेका व्यक्तिको नाम र कामको सामान्य विवरण बताउन ।	१. कुनै २ ओटा सामाजिक कार्यका नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. सामाजिक काम गरेका व्यक्तिहरुका नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. स्थानीय सरकारका पदहरुको नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. सामान्य सामाजिक नियमको पालना गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रो समुदाय	१. आफ्नो टोलछिमेकमा बस्ने सबै जातजातिप्रति समान व्यवहार गर्न ।	१. आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्ने मानिसहरुको थर अनुसारको परम्परागत पेशा बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. मातृभाषामा नाता जनाउने शब्दहरु प्रयोग गर्न ।							अवलोकन
		३. स्थानीय तह भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरु चिन्न ।							अवलोकन
		४. स्थानीय तहको परिचय दिन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
	२. सामाजिक व्यक्तित्वहरुको कामको अनुसरण गर्न ।	१. सामाजिक कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		२. सामाजिक काम गरेका व्यक्तिहरुका अनुसरण गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		३. स्थानीय सरकारका पदहरु १/१ भन्न ।							छलफल/ प्रश्नोत्तर
		४. सामान्य सामाजिक नियमको पालना गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:	उपलब्धी प्रतिशत							

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो वातावरण

कक्षा : १

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन		
हाम्रो वातावरण	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरका नाम बताउन ।	१. स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा जनावरहरूको नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर	
		२. स्थानीय तहमा पाइने जंगली जनावरहरूको नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर	
		३. स्थानीय तहमा पाइने चराहरूको नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर	
		४. स्थानीय तहमा पाइने जडिबुटीको नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर	
	२. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला चिन्न ।	१. घरमा उत्पन्न हुने फोहोरमैलाका नाम बताउन								छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैलाका नाम बताउन								छलफल/प्रश्नोत्तर
		३. फोहोरमैलाबाट टाढा रहन								अवलोकन
		४. आफुसक्दो सरसफाइ गर्न ।								परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत							

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो वातावरण

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रो वातावरण	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरहरु चिन्न ।	१. स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा जनावरहरु चिन्न ।							अवलोकन/छलफल/प्रश्नोत्तर/परियोजना कार्य
		२. स्थानीय तहमा पाइने जंगली जनावरहरु चिन्न ।							
		३. स्थानीय तहमा पाइने चराहरु चिन्न ।							
		४. स्थानीय तहमा पाइने खनिज पदार्थका नाम बताउन ।							
	२. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरु भन्नु ।	१. घरमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला चिन्न ।							अवलोकन/छलफल/प्रश्नोत्तर/परियोजना कार्य
		२. विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैलाका चिन्न							
		३. फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपाय भन्नु							
		४. आफुसक्दो सरसफाई गर्न ।							
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो वातावरण

कक्षा : ३

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित मूल्याङ्कन			थप सहयायता मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्क	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्क		
हाम्रो वातावरण	१. आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा र जंगली जनावरका फाइदा बताउन ।	१. स्थानीय तहमा पाइने घरपालुवा जनावरका २/२ फाइदा बताउन ।							अबलोकन/छलफल/प्रश्नोत्तर/परियोजना कार्य	
		२. स्थानीय तहमा पाइने जंगली जनावरका २/२ फाइदा बताउन ।								
		३. स्थानीय तहमा पाइने चराहरुका २/२ फाइदा बताउन।								
		४. स्थानीय तहमा पाइने जडिवुटी/ खनिज पदार्थका नाम बताउन ।								
	२. घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनमा सहभागी हुन ।	१. घरमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला चिन्न ।								अबलोकन/छलफल/प्रश्नोत्तर/परियोजना कार्य
		२. विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला चिन्न								
		३. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा सहभागी हुन ।								
		४. विद्यालय र घरको सरसफाइमा सहभागी हुन ।								
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत							

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो संस्कृति

कक्षा : १

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन		थप सहयायता पछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	उपलब्धि	मिति	उपलब्धि	
हाम्रो संस्कृति	१. आफ्नो स्थानीय तहमा मनाइने चाडपर्वहरुको सूचि बनाउनु ।	आफ्नो स्थानीय तहमा मनाइने सबै चाडपर्वको नाम भन्न सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा मनाइने सबै चाडपर्वमध्ये ४ भन्दा बढि नाम भन्न सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा मनाइने सबै चाडपर्वमध्ये ४ ओटा नाम भन्न सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा मनाइने सबै चाडपर्वमध्ये ४ ओटा भन्दा कम नाम भन्न सकेमा १ अंक					
	२. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यको नाम बताउनु ।	आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने/नाचिने सबै लोकबाजा/लोकनृत्यको नाम भन्न सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने/नाचिने २/३ लोकबाजा/लोकनृत्यको नाम भन्न सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने/नाचिने २ भन्दा कम लोकबाजा/लोकनृत्यको नाम भन्न सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा पाइने/नाचिने लोकबाजा वा लोकनृत्यको मात्र नाम भन्न सकेमा १ अंक					
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत				

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो संस्कृति

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रो संस्कृति	१. आफ्नो समुदायमा सांस्कृतिक क्रियाकलापहरूसँग परिचित हुन ।	१. आफ्नो समुदायमा मनाइने चाडपर्वको परिचय दिन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. आफ्नो समुदायमा मनाइने मेलापर्वको परिचय दिन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. चाडपर्वमा लगाइने पोषाकहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. स्थानीय भाषाको प्रयोग गरी सञ्चार गर्न ।							अवलोकन
	२. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यहरु पहिचान गर्न ।	१. पर्वअनुसारका लोकबाजाहरूका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. पर्वअनुसारका लोकनृत्यहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. आवाजअनुसार लोकबाजा चिन्न ।							अवलोकन
		४. लोकनृत्यहरुमा लगाइने पोषाकहरूका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन			थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रो संस्कृति	१. आफ्ना सांस्कृतिक क्रियाकलापमा सहभागी हुन ।	१. आफ्नो समुदायमा मनाइने चाडपर्वहरुमा सहभागी हुन ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		२. आफ्नो समुदायमा मनाइने मेलापर्वहरुमा सहभागी हुन ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		३. चाडपर्वमा लगाइने पोषाकहरु चिन्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		४. स्थानीय भाषाको प्रयोग गरी सञ्चार गर्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
	२. आफ्नो समुदायमा रहेका लोकबाजा लोकनृत्यहरुको परिचय दिन ।	१. पर्वअनुसारका लोकबाजाहरुका परिचय दिन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. पर्वअनुसारका लोकनृत्य/लोकबाजाहरुको बर्गिकरण गर्न ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		३. आवाजअनुसार लोकबाजा चिन्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
		४. लोकनृत्यहरुमा लगाइने पोषाकहरुका नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन		थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	उपलब्धि	मिति	उपलब्धि	
हाम्रो वरपरको संसार	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको नाम बताउन	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका सबै धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको नाम बताउन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका ४ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको नाम बताउन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको नाम बताउन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूभन्दा कमको नाम बताउन सकेमा १ अंक					
	२. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरूको नाम बताउन	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित सबै वनजंगल र खोलाहरूको नाम बताउन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित ४/४ वनजंगल र खोलाहरूको नाम बताउन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित २/२ वनजंगल र खोलाहरूको नाम बताउन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित २/२ भन्दा कम वनजंगल र खोलाहरूको नाम बताउन सकेमा १ अंक					
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत				

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रो वरपरको संसार

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन		थप सहयायता पछिको मूल्याङ्कन		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मिति	उपलब्धि	मिति	उपलब्धि	
हाम्रो वरपरको संसार	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको अवस्थिति बताउन ।	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका सबै धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका ४ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरुभन्दा कमको अवस्थिति बताउन सकेमा १ अंक					
	२. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन ।	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित सबै वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित ४/४ वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित २/२ वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित २/२ भन्दा कम वनजंगल र खोलाहरुको अवस्थिति बताउन सकेमा १ अंक					
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:	उपलब्धी प्रतिशत					

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन		थप सहायता पछिको मूल्याङ्कन		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मिति	उपलब्धि	मिति	उपलब्धि	
हाम्रो वरपरको संसार	१. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको परिचय दिन ।	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका ४ धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको सामान्य परिचय दिन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका ३ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको सामान्य परिचय दिन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूको सामान्य परिचय दिन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका २ ओटा धार्मिक स्थल, देवल, दरबार तथा गुफाहरूभन्दा कमको सामान्य परिचय दिन सकेमा १ अंक					
	२. आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका वनजंगल र खोलाहरूको परिचय दिना	आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित ३/३ वनजंगल र खोलाहरूको परिचय दिन सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित २/२ वनजंगल र खोलाहरूको परिचय दिन सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित १/१ वनजंगल र खोलाहरूको परिचय दिन सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा रहेका पाठ्यपुस्तकमा उल्लेखित १/१ भन्दा कम वनजंगल र खोलाहरूको परिचय दिन सकेमा १ अंक					
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत				

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : फलफूल तरकारी र अन्नबाली

कक्षा : १

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको		थप सहयायता पछिको		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन					
			मूल्याङ्कन मिति	उपलब्धि	मूल्याङ्कन मिति	उपलब्धि						
फलफूल तरकारी र अन्नबाली	१. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन ।	आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ५/५ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन सकेमा ४ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ४/४ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन सकेमा ३ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ३/३ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन सकेमा २ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ३/३ भन्दा कम फलफूल तथा तरकारीको नाम बताउन सकेमा १ अंक										
	२. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने अन्नबालीहरूको नाम बताउन ।	आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ६ भन्दा बढि अन्नबालीहरूको नाम बताउन सकेमा ४ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ४ भन्दा बढि अन्नबालीहरूको नाम बताउन सकेमा ३ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने २ भन्दा बढि अन्नबालीहरूको नाम बताउन सकेमा २ अंक										
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने २ भन्दा कम अन्नबालीहरूको नाम बताउन सकेमा १ अंक										
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत									

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : फलफूल तरकारी र अन्नबाली

कक्षा : २

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको मूल्याङ्कन		थप सहयायता पछिको मूल्याङ्कन		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मिति	उपलब्धि	मिति	उपलब्धि	
फलफूल तरकारी र अन्नबाली	१. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने फलफूल तथा तरकारीहरु चिन्न ।	आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ५/५ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारी चिन्न सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ४/४ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारी चिन्न सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ३/३ भन्दा बढि फलफूल तथा तरकारी चिन्न सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ३/३ भन्दा कम फलफूल तथा तरकारी चिन्न सकेमा १ अंक					
	२. आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने अन्नबालीहरु चिन्न ।	आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ६ भन्दा बढि अन्नबालीहरु चिन्न सकेमा ४ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने ४ भन्दा बढि अन्नबालीहरु चिन्न सकेमा ३ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने २ भन्दा बढि अन्नबालीहरु चिन्न सकेमा २ अंक					
		आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादन हुने २ भन्दा कम अन्नबालीहरु चिन्न सकेमा १ अंक					
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत				

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : फलफूल तरकारी र अन्नबाली

कक्षा : ३

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन		
फलफूल तरकारी र अन्नबाली	१. आफ्नो घरमा फलफूल तथा तरकारी खेतीमा सहभागिता जनाउन ।	१. आफ्नो घरमा तरकारी खेतीमा सहभागी हुन ।							अवलोकन/परियोजना कार्य/छलफल/प्रश्नोत्तर	
		२ तरकारी खेतीका फाइदा बताउन ।								
		३. तरकारी खेतीका लागि प्रयो गरिने औजारहरुको नाम बताउन ।								
		४. आधुनिक र परम्परागत तरकारी खेतीबीच फरक छुट्याउन								
	२. अन्नको प्रयोगमा मितव्ययी बन्न ।	१. स्थानीय तहमा उत्पादन हुने अन्नबालीका नाम बताउन ।								अवलोकन/परियोजना कार्य/छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. मौसम अनुसार अन्नबालीको वर्गीकरण गर्न ।								
		३. अन्नबाली उत्पादन कार्यमा सहभागिता जनाउन ।								
		४. आफ्नो घरमा प्रयोग गरिने अन्नको मात्रा बताउन								
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत							

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रा क्रियाकलाप	१. आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने काम र त्यसको फाइदा बताउन ।	१. आफ्नो घरपरिवारका सदस्यहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. आफ्ना घरपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने काम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. आफ्ना घरपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने कामवाट हुने २ फाइदा बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. आफ्ना घरपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने कामको अबलोकन गर्न ।							अवलोकन
	२. स्थानीय सिप र प्रविधिसँग परिचित हुन ।	१. स्थानीय प्रविधिका नाम बताउन							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. आधुनिक प्रविधिका नाम बताउन							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. स्थानीय स्तरमा गरिने रोजगारीका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. घर चलाउन प्रयोग गरिने सामग्रीका नाम बताउन							प्रश्नोत्तर/छलफल
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	
हाम्रा क्रियाकलाप	१. आफ्नो गाउँघरमा उत्पादन हुने बस्तु र तिनीहरूका उपयोगिता बताउन ।	१. आफ्नो गाउँघरमा उत्पादन हुने बस्तुहरूका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२ गाउँघरमा उत्पादन हुने बस्तुहरूको उपयोगिता बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. घरेलु व्यवसायका फाइदा बताउन							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. घरायसी रूपमा प्रयोग गरिने स्थानीय सामग्रीहरूको नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
	२. स्थानीय सिप र प्रविधिको सम्मान गर्न ।	१. स्थानीय प्रविधिहरूको परिचय दिन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		२. स्थानीय प्रविधिबाट उत्पादन हुने बस्तुहरूका नाम बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		३. स्थानीय र आधुनिक प्रविधिबीच तुलना गर्न ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
		४. स्थानीय प्रविधिको प्रयोग गर्दा आउने जोखिमहरू बताउन ।							प्रश्नोत्तर/छलफल
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						

विषयवस्तुको क्षेत्र र थिम : हाम्रा क्रियाकलाप

कक्षा : ३

विद्यार्थीको नाम :

विषयवस्तुको क्षेत्र थिम	मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण/उपलब्धि सूचक	नियमित पढाइ पछिको			थप सहयायता पछिको			मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन
			मूल्याङ्कन	सकेको/नसकेको	मिति	अङ्कन	मूल्याङ्कन	सकेको/नसकेको	
हाम्रा क्रियाकलाप	१. आफ्नो गाँउघरमा उत्पादन गरिने बस्तुहरुको प्रयोगमा सहभागि हुन ।	१. आफ्नो गाँउघरमा उत्पादन हुने बस्तुहरुका नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		२ गाँउघरमा उत्पादन हुने बस्तुहरुको उपयोगिता बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		३. घरेलु व्यवसायका महत्व बताउन							छलफल/प्रश्नोत्तर
		४. स्थानीय सामग्रीहरुको घरमा प्रयोग गर्न ।							अवलोकन
	२. स्थानीय उत्पादनको प्रयोगलाई मितव्ययी बनाउने बानी बसाल्न ।	१. स्थानीय प्रविधिको महत्व बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		२. स्थानीय प्रविधिबाट उत्पादन हुने बस्तुहरुका नाम बताउन ।							छलफल/प्रश्नोत्तर
		३. स्थानीय र आधुनिक प्रविधिबीच तुलना गर्न ।							अवलोकन
		४. स्थानीय प्रविधिको प्रयोग गर्दा आउने जोखिमहरुबाट बच्न ।							अवलोकन/परियोजना कार्य
शिक्षकको दस्तखत:	अभिभावकको दस्तखत र मिति:		उपलब्धी प्रतिशत						